

لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِلْسَّائِلِينَ (7)

إِذْ قَالُوا لَيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِنَّا وَنَحْنُ

عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (8) اقْتُلُوا يُوسُفَ

أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا مِن

بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ (9) قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا

يُوسُفَ وَ أَلْقُوهُ فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ

السَّيَّارَةِ إِن كُنْتُمْ فَاعِلِينَ (10) قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ

لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ (11) أَرْسَلَهُ

مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَ إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ (12) قَالَ

إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنَّ تَذْهَبُوا بِهِ وَ أَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ

الذِّئْبُ وَ أَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ (13) قَالُوا لَنْ نَأْكُلَهُ

الذِّئْبُ وَ نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّا إِذًا لَّخَاسِرُونَ (14) فَلَمَّا

ذَهَبُوا بِهِ وَاجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابَةِ الْجُبِّ وَ
أَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ
(15) وَجَاءُوا آبَاهُمْ عِشَاءً يَبْكُونَ (16) قَالُوا يَا أَبَانَا
إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا فَأَكَلَهُ
الذِّئْبُ وَ مَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ (17)
وَ جَاءُوا عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ سَوَّلَتْ
لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْرًا فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ
عَلَى مَا تَصِفُونَ (18) وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا
وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَا بُشْرَى هَذَا غُلَامٌ وَ
أَسْرُوهُ بِضَاعَةً وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ (19) وَ
شَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ
الزَّاهِدِينَ (20)

~~~~~

Verily in Joseph and his brethren are signs (or symbols) for seekers (after truth). They said: "Truly Joseph and his brother are loved more by our father than we: But we are a goodly body! Really our father is obviously in error! "Slay ye Joseph or cast him out to some (unknown) land, that so the favour of your father may be given to you alone: (there will be time enough) for you to be righteous after that!" Said one of them: "Slay not Joseph, but if ye must do something, throw him down to the bottom of the well: he will be picked up by some caravan of travellers." They said: "O our father! Why dost thou not trust us with Joseph,- seeing we are indeed his sincere well-wishers? "Send him with us tomorrow to enjoy himself and play, and we shall take every care of him." (Jacob) said: "Really it saddens me that ye should take him away: I fear lest the wolf should devour him while ye attend not to him." They said: "If the wolf were to devour him while we are (so large) a party, then should we indeed (first) have perished ourselves!" So they did take him away, and they all agreed to throw him down to the bottom of the well: and We put into his heart (this Message) : 'Of a surety thou shalt (one day) tell them the truth of this their affair while they perceive not.' Then they came to their father in the early part of the night, weeping. They said: "O our father! We went racing with one another, and left Joseph with our things; and the wolf devoured him. But thou wilt never believe us even though we tell the truth." They stained his shirt with false blood. He said: "Nay, but your minds have made up a tale (that may pass) with you, (for me) patience is most fitting: against that which ye assert, it is Allah (alone) whose help can be sought". Then there came a caravan of travellers: they sent their water-carrier (for water), and he let down his bucket (into the well). He said: "Ah there! Good news! Here is a (fine) young man!" So they concealed him as a treasure! But Allah knoweth

~~~~~

~~~~~  
well all that they do! The (brethren) sold him for a miserable price, for a few dirhams counted out: in such low estimation did they hold him!

حقیقت یہ ہے کہ یوسفؑ اور اس کے بھائیوں کے قصہ میں ان پوچھنے والوں کے لیے بڑی نشانیاں ہیں۔ یہ قصہ یوں شروع ہوتا ہے کہ اس کے بھائیوں نے آپس میں کہا "یہ یوسفؑ اور اس کا بھائی، دونوں ہمارے والد کو ہم سب سے زیادہ محبوب ہیں حالانکہ ہم ایک پورا جتھا ہیں، سچی بات یہ ہے کہ ہمارے ابا جان بالکل ہی بہک گئے ہیں۔ چلو یوسفؑ کو قتل کر دو یا اسے کہیں پھینک دو تا کہ تمہارے والد کی توجہ صرف تمہاری ہی طرف ہو جائے۔ یہ کام کر لینے کے بعد پھر نیک بن رہنا"۔ اس پر ان میں سے ایک بولا "یوسفؑ کو قتل نہ کرو، اگر کچھ کرنا ہی ہے تو اسے کسی اندھے کنویں میں ڈال دو، کوئی آتا جاتا قافلہ اسے نکال لے جائے گا"۔ اس قرار داد پر انہوں نے جا کر اپنے باپ سے کہا "ابا جان، کیا بات ہے کہ آپ یوسفؑ کے معاملہ میں ہم پر بھروسہ نہیں کرتے حالانکہ ہم اس کے سچے خیر خواہ ہیں؟ کل اسے ہمارے ساتھ بھیج دیجیے، کچھ چرچک لے گا اور کھیل کود سے بھی دل بہلائے گا۔ ہم اس کی

حفاظت کو موجود ہیں۔ باپ نے کہا، "تمہارا اسے لے جانا مجھے شاق گزرتا ہے

اور مجھ کو اندیشہ ہے کہ کہیں اسے بھیڑیا نہ پھاڑ کھائے جبکہ تم اس سے غافل

ہو۔" انہوں نے جواب دیا "اگر ہمارے ہوتے اسے بھڑیے نے کھالیا، جبکہ

ہم ایک جتھا ہیں، تب تو ہم بڑے ہی نکمے ہوں گے۔" اس طرح اصرار کر کے

جب وہ اُسے لے گئے اور انہوں نے طے کر لیا کہ اسے ایک اندھے کنویں میں

چھوڑ دیں، تو ہم نے یوسفؑ کو وحی کی کہ "ایک وقت آئے گا جب تو ان

لوگوں کو ان کی یہ حرکت جتائے گا، یہ اپنے فعل کے نتائج سے بے خبر

ہیں۔" شام کو وہ روتے پیٹتے اپنے باپ کے پاس آئے اور کہا "اباجان، ہم دوڑ

کا مقابلہ کرنے میں لگ گئے تھے اور یوسفؑ کو ہم نے اپنے سامان کے پاس

چھوڑ دیا تھا کہ اتنے میں بھیڑیا آکر اُسے کھا گیا۔ آپ ہماری بات کا یقین نہ

کریں گے چاہے ہم سچے ہی ہوں۔" اور وہ یوسفؑ کے قمیص پر جھوٹ موٹ

کا خون لگا کر آئے تھے۔ یہ سن کر ان کے باپ نے کہا "بلکہ تمہارے نفس

نے تمہارے لیے ایک بڑے کام کو آسان بنا دیا۔ اچھا، صبر کروں گا اور بخوبی

کروں گا، جو بات تم بنا رہے ہو اس پر اللہ ہی سے مدد مانگی جاسکتی ہے۔" - ادھر

ایک قافلہ آیا اور اُس نے اپنے سقے کو پانی لانے کے لیے بھیجا۔ سقے نے جو

کنویں میں ڈول ڈالا تو (یوسفؑ کو دیکھ کر) پکار اٹھا "مبارک ہو، یہاں تو ایک

لڑکا ہے۔" - ان لوگوں نے اس کو مال تجارت سمجھ کر چھپا لیا، حالانکہ جو کچھ وہ

کر رہے تھے خدا اس سے باخبر تھا۔ آخر کار انہوں نے اس کو تھوڑی سی قیمت

پر چند درہموں کے عوض بیچ ڈالا اور وہ اس کی قیمت کے معاملہ میں کچھ زیادہ

کے امیدوار نہ تھے۔

हकीकत यह है कि यूसुफ और उसके भाइयों के किस्से में इन पूछनेवालों के लिए बड़ी निशानियाँ हैं । यह किस्सा यूँ शुरू होता है कि उसके भाइयों ने आपस में कहा, “यह यूसुफ और इसका भाई, दोनों हमारे वालिद को सबसे ज़्यादा महबूब हैं, हालाँकि हम एक पूरा जथा हैं, सच्ची बात यह है कि हमारे अब्बा जान बिल्कुल ही बहक गए हैं । चलो यूसुफ को क़त्ल कर दो या उसे कहीं फेंक दो ताकि तुम्हारे वालिद की तवज्जुह सिर्फ़ तुम्हारी ही तरफ़ हो जाए । यह काम कर लेने के बाद फिर नेक बन रहना ।” इसपर उनमें से एक बोला, “यूसुफ को क़त्ल न करो, अगर कुछ करना ही है तो उसे किसी अंधे कुँए में डाल दो, कोई आता-जाता काफ़िला उसे निकाल ले जाएगा ।” इस करारदाद पर उन्होंने जाकर अपने बाप से कहा, “अब्बा जान, क्या बात

है कि आप यूसुफ़ के मामले में हमपर भरोसा नहीं करते हालाँकि हम उसके सच्चे खैरखाह हैं? कल उसे हमारे साथ भेज दीजिए, कुछ चर-चुग लेगा और खेल-कूद से भी दिल बहलाएगा। हम उसकी हिफ़ाज़त को मौजूद हैं।” बाप ने कहा, “तुम्हारा उसे ले जाना मुझे शाक़ गुज़रता है और मुझे अंदेशा है कि कहीं उसे भेड़िया न फाड़ खाए जबकि तुम उससे गाफ़िल हो।” उन्होंने जवाब दिया, “अगर हमारे होते उसे भेड़िये ने खा लिया, जबकि हम एक जत्था हैं, तब तो हम बड़े ही निकम्मे होंगे।” इस तरह इसरार करके जब वे उसे ले गए और उन्होंने तय कर लिया कि उसे एक अंधे कुँए में छोड़ दें, तो हमने यूसुफ़ को वहय की कि “एक वक़्त आएगा जब तू इन लोगों को इनकी यह हरकत जताएगा, ये अपने फ़ेल के नताइज से बेख़बर हैं।” शाम को वे रोते-पीटते अपने बाप के पास आए और कहा, “अब्बा जान, हम दौड़ का मुकाबला करने में लग गए थे और यूसुफ़ को हमने अपने सामान के पास छोड़ दिया था कि इतने में भेड़िया आकर उसे खा गया। आप हमारी बात का यक़ीन न करेंगे चाहे हम सच्चे ही हों।” और वे यूसुफ़ के क़मीज़ पर झूट-मूट का खून लगाकर ले आए थे। यह सुनकर उनके बाप ने कहा, “बल्कि तुम्हारे नफ़्स ने तुम्हारे लिए एक बड़े काम को आसान बना दिया। अच्छा, सब्र करूँगा और बखूबी सब्र करूँगा, जो बात तुम बना रहे हो उसपर अल्लाह ही से मदद माँगी जा सकती है।” उधर एक क़ाफ़िला आया और उसने अपने सक्के को पानी लाने के लिए भेजा। सक्के ने जो कुँए में डोल डाला तो (यूसुफ़ को देखकर) पुकार उठा, “मुबारक हो यहाँ तो एक लड़का है।” उन लोगों ने उसको माले-तिजारत समझकर छिपा लिया, हालाँकि जो कुछ वे कर रहे थे

~~~~~

खुदा उससे बाख़बर था | आख़िरकार उन्होंने थोड़ी-सी कीमत पर चन्द
दिरहमों के एवज़ उसे बेच डाला और वे उसकी कीमत के मामले में
कुछ ज़्यादा के उम्मीदवार न थे |

~~~~~